

Handläggare
Paulina Slazak
Telefon: 08-50825247

Till
Socialnämnden
2024-06-11

Årsrapport om personligt ombud för år 2023

Förvaltningens förslag till beslut

1. Socialnämnden godkänner förvaltningens årsrapport för personligt ombud 2023.
2. Socialnämnden överlämnar årsrapporten till stadsdelsnämnderna för kännedom.

Sammanfattning

Socialförvaltningen har sammanställt årsrapporter för personligt ombud sedan 2015. I rapporten sammanställs information om målgruppen för personligt ombud, systembrister samt hur organisationerna för ledningsgrupper ser ut.

Personligt ombud riktar sig till personer med långvariga och omfattande psykiska funktionsnedsättningar som har behov av särskilt stöd för att kunna ta tillvara sina rättigheter i samhället. I syfte att tillvarata personligt ombuds kunskaper om systemfel och samverkansproblem har en stadsövergripande årsrapport sammanställts om verksamheten.

Flera områdeskontor och stadsdelsnämnder rapporterar om upplevelsen av att personerna som söker sig till personligt ombud ofta har en komplex problematik, vilket gör ärendena tidskrävande. Även personer som redan har insatser från socialtjänsten, i form av exempelvis boendestöd, söker sig till personligt ombud för stöd i kontakten med myndigheter för att den beviljade boendestöd tiden inte räcker till. De personliga ombuden lyfter, liksom tidigare år, en fortsatt trend med fler brukare med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. En utmaning för verksamheten med personligt ombud är att hitta fungerande och effektiva former där systembrister kan lyftas och i förlängningen leda till förbättringar för målgruppen.

Socialförvaltningen behöver tillsammans med både beställarchefs- nätverk och utförarnätverk föra en dialog om på vilket sätt insatsen boendestöd kan utvecklas och vilka åtgärder som behöver vidtas för att en förbättring ska komma till stånd. Goda exempel ska spridas och dialog med berörda intresseorganisationer ska inledas för att inhämta kunskap om enskildas behov.

Socialförvaltningen överlämnar rapporten till stadsdelsnämnderna för kännedom men också som ett underlag för fortsatt utvecklingsarbete.

Socialförvaltningen föreslår att nämnden godkänner bifogad årsrapport för personligt ombud 2023.

Bakgrund

Socialförvaltningen har sammanställt årsrapporter för personligt ombud sedan 2015. I rapporten sammanställs information om målgruppen för personligt ombud, systembrister samt hur organisationerna för ledningsgrupper ser ut.

Ärendet

Verksamheten med personligt ombud riktar sig till personer med långvariga och omfattande psykiska funktionsnedsättningar som har behov av särskilt stöd för att kunna tillvarata sina rättigheter i samhället. Ett personligt ombud arbetar på uppdrag av den enskilde och fungerar som ett redskap för att stärka den enskildes tillit till sig själv och därmed få bättre kontroll och makt över den egna vardagen. Verksamheten syftar även till att få myndigheter, kommuner och regioner att samarbeta samt ge underlag till åtgärder som kan förebygga brister i fråga om att den enskilde kan få tillgång till samhällets utbud av vård, stöd och service.

Ett syfte med rapporten är att ta tillvara personligt ombuds kunskaper om systemfel och samverkansproblem. Uppgifterna i årsrapporten är hämtade från stadens redovisningar till Länsstyrelsen i Stockholms län.

Totalt hade 540 personer stöd av personligt ombud under 2023. Vid eventuell kö prioriteras barnfamiljer och personer som riskerar att bli bostadslösa. De främsta kontaktorsakerna är stöd i kontakten med myndigheter samt ekonomi.

Flera områdeskontor och stadsdelsnämnder rapporterar om upplevelsen av att personerna som söker sig till personligt ombud har ofta en komplex problematik, vilket gör ärendena tidskrävande. Även personer som redan har insatser från socialtjänsten, i form av exempelvis boendestöd, söker sig till personligt ombud för stöd i kontakten med myndigheter för att den beviljade boendestöd tiden inte räcker till. De personliga ombuden lyfter, liksom tidigare år, en fortsatt trend med fler brukare med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar.

De personliga ombuden rapporterar identifierade brister i vård- och omsorgssystemet. Bristerna sammanfattas utifrån den enskildes möjligheter att få tillgång till samhällets utbud av vård, stöd och service.

Personligt ombud lyfts i utredningen *Från delar till helhet – En reform för samordnade, behovsanpassade och personcentrerade insatser till personer med samsjuklighet* (SOU 2021:93). I utredningen lämnas ett förslag som syftar till att öka den enskildes möjlighet att få tillgång till ett oberoende stöd i kontakter med myndigheter och med vården. Det ska ske genom att personer med psykisk funktionsnedsättning till följd av skadligt bruk eller beroende i högre grad än idag får tillgång till ett personligt ombud, att de medel som avsätts till personligt ombud ökar och att samarbetet mellan personligt ombud och civilsamhället förstärks.

Vidare lämnade socialutskottet betänkandet *Bättre stöd till personer med funktionsnedsättningar 2021/2022*: SoU12 och föreslog till regeringen att tillsätta en utredning med uppdrag att se över dagens system med personligt ombud. Utskottet föreslog en översyn av systemet med personligt ombud i syfte att säkerställa jämlika och rättssäkra villkor för målgruppen i hela landet.

Riksdagen biföll utskottets förslag och utredningen redovisades hösten 2023. I samband med att utredningen pågick stod socialförvaltningen i kontakt med ansvarig utredare på Socialstyrelsen.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen för stadsövergripande sociala frågor, kompetenscenter funktionsnedsättning och socialpsykiatri. Förvaltningsgruppen har behandlat ärendet den 5 juni 2024. Funktionshinderrådet har haft möjlighet att behandla ärendet den 5 juni 2024.

Jämställdhetsanalys

Insatsen personligt ombud finns tillgänglig för personer över 18 år och är könsneutral. I insatsens utförande är det genomgående fokus på individens egna önskemål och ett personligt ombud arbetar på uppdrag av den enskilde. Könsfördelningen hos klienter inom personligt ombud är relativt jämn, med 45 procent män och 55 procent kvinnor. Denna könsfördelning motsvarar den könsfördelning som finns inom socialpsykiatrins verksamhetsområde.

I könsfördelningen mellan områdeskontoren och stadsdelsförvaltningarna har det över tid funnits en överrepresentation av män på socialförvaltningens enhet för hemlösa. Män tenderar att vara överrepresenterade bland de personer i hemlöshet som har någon form av individuell social problematik som exempelvis långvarigt missbruk eller beroende.¹

Förvaltningens synpunkter och förslag

Personer med långvariga och omfattande psykiska funktionsnedsättningar har många gånger ett särskilt behov av stöd för att tillvarata sina rättigheter i samhället och kunna vara delaktiga. Socialförvaltningen menar att det är av stor vikt att staden tillvaratar ombudens kunskap om systemfel så att dessa kan användas i ett löpande förbättringsarbete inom stadens verksamheter.

Sedan 2019 har socialförvaltningen tillsammans med äldreförvaltningen haft i uppdrag att se över förutsättningarna att stärka tillgången till personligt ombud för personer över 65 år. Även om det inte finns någon övre åldersgräns, befinner sig majoriteten av de personer som söker sig till personligt ombud i åldersspannet 30-49 år.

Personligt ombud lyfts i utredningen *Från delar till helhet – En reform för samordnade, behovsanpassade och personcentrerade insatser till personer med samsjuklighet* (SOU 2021:93). Socialförvaltningen ser det som positivt att utredningen föreslår att personer med samsjuklighet ska ges bättre tillgång till personligt ombud, och att utredningen föreslår att ekonomiska medel ska tillsättas för att stärka samverkan med civilsamhället. Ombudens roll, som även innefattar att identifiera och rapportera systembrister, kan på många sätt skapa synergieffekter i samverkan med brukarorganisationerna. Inte minst för att stärka den enskilde och skapa förutsättningar för delaktighet och inflytande på både individuell och strukturell nivå.

Socialförvaltningen ser att stadens utmaning i och med förslaget *Från delar till helhet – En reform för samordnade, behovsanpassade och personcentrerade insatser till personer med samsjuklighet* (SOU 2021:93) och ambitionen att stärka tillgången till personligt ombud för personer över 65 år, ligger i att ha en ombudsverksamhet av tillräcklig kapacitet så att den kan tillgodose det behov som finns hos personer med psykisk funktionsnedsättning utan skadligt bruk och beroende, personer med psykisk funktionsnedsättning med skadligt bruk och beroende samt personer som är över 65 år. Ombuden i staden kan behöva kompetensutveckling och fortbildning utifrån den utökade målgruppen och dess behov.

I rapporteringen från ombuden under 2023 har det framkommit flera brister som rör insatsen boendestöd. Det framkommer även i rapporteringen att personer som redan har boendestöd beviljat för myndighetskontakter söker sig till personligt ombud för stöd med detta.

De personliga ombuden inom Stockholms stad har med anledning av de brister som rör boendestödet gemensamt beslutat att under 2023 belysa hur boendestödet fungerar inom staden. Som ett led i detta arbete har ombuden inom områdeskontoret i Söderort gjort en ärendegenomgång av samtliga ärenden aktuella inom upptagningsområdet. Ombuden i Söderort har därefter lämnat en sammanställning till socialförvaltningen som i sin tur tagit den vidare till Samordningsförbundet Stockholms stads ledningsgrupp för personligt ombud. Sammanställningen utgår från ärenden i områdeskontoret Söderort, men socialförvaltningen har fått information om att samtliga av stadens ombud ställer sig bakom det resonemang som förs i sammanställningen.

Socialförvaltningen har lyft frågan som rör brister i boendestöd för diskussion i socialpsykiatrins chefs- och tillämpningsnätverk. I den pågående revideringen av riktlinjer för handläggning av ärenden inom socialpsykiatri har information om boendestöd och hur dessa bedömningar görs klargjorts. Ytterligare ett sätt att öka kvaliteten i utförandet av boendestöd kan vara att formulera en tydligare kravställning avseende boendestödjarna kompetens och boendestödets innehåll i förfrågningsunderlag och uppdragsbeskrivningar och att staden fortsätter arbeta med både avtals- och verksamhetsuppföljningar för privata respektive kommunala utförare.

En utmaning är att hitta fungerande och effektiva former där systembrister kan lyftas och i förlängningen leda till förbättringar för målgruppen. Ett sätt att uppnå detta är att fortsätta det arbete som sker med nätverk och utbildningssatsningar.

Socialförvaltningen behöver tillsammans med både beställarchefs-nätverk och utförarnätverk föra en dialog om på vilket sätt insatsen boendestöd kan utvecklas och vilka åtgärder som behöver vidtas för att en förbättring ska komma till stånd. Goda exempel ska spridas och dialog med berörda intresseorganisationer ska inledas för att inhämta kunskap om enskildas behov.

Socialförvaltningen överlämnar rapporten till stadsdelsnämnderna för kännedom men också som ett underlag för fortsatt utvecklingsarbete

Socialförvaltningen föreslår att nämnden godkänner bifogad årsrapport för personligt ombud 2023.

Veronica Wolgast Carstorp
Socialdirektör
Socialförvaltningen

Lina Blombergsson
Avdelningschef
Socialförvaltningen

Bilagor

1. Årsrapport personligt ombud 2023
2. Personligt ombud och boendestöd – Stockholm/söderort 2022-2023

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Veronica Wolgast Carstorp, Socialdirektör	2024-05-29
Lina Blombergsson, Avdelningschef	2024-05-29